

2. Головатий М. Митинг / М. Головатий // Політологічний словник: навч. посіб. Для студ. вищ. навч. закл. / за ред. М. Ф. Головатого та О. В. Антоноука. – К.: МАУП, 2005. – 792 с.
3. Кудряченко А. Абсентеїзм / А. Кудряченко // Політологічний словник: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. М. Ф. Головатого та О. В. Антоноука. – К.: МАУП, 2005. – 792 с.
4. Політичний протест // Політологія: навчальний енциклопедичний словник довідник для студентів ВНЗ I–IV рівнів акредитації / За наук. ред. д-ра політ. н. Н. М. Хоми, В. Денисенко, О. М. Сорба, Л. Я. Угрин та ін. – Львів: «Новий Світ – 2000», 2014. – 779 с.
5. Шведа Ю. Р. Політичні партії: Енциклопедичний словник / Ю. Р. Шведа. – Львів: Астролябія, 2004. – 500 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.lnu.edu.ua

References

1. Vajnshtejn G. I. Massovoe soznanie i social'nyj protest v uslovijah sovremennogo kapitalizma / G. I. Vajnshtejn. – M., 1990. – 367 s.
2. Golovatyj M. Mityng / M. Golovatyj // Politologichnyj slovnyk: navch. posib. dlja stud. vyssh. navch. zakl. / za red. M. F. Golovatogo ta O. V. Antonjuk. – K.: MAUP, 2005. – 792 s.
3. Kudrjachenko A. Absenteizm / A. Kudrjachenko // Politologichnyj slovnyk: navch. posib. dlja stud. vyssh. navch. zakl. / za red. M. F. Golovatogo ta O. V. Antonjuka. – K.: MAUP, 2005. – 792 s.
4. Politychnyj protest // Politologija: navchal'nyj encyklopedychnyj slovnyk dovidnyk dlja studentiv VNZ I–IV rinvniv akredytacii / Za nauk. red. d-ra polit. n. N. M. Homy, V. Denysenko, O. M. Sorba, L. Ja. Ugryn ta in. – L'viv: «Novyj Svit – 2000», 2014. – 779 s.
5. Shveda Ju. R. Politychni partii: Encyklopedychnyj slovnyk / Ju. R. Shveda. – L'viv: Astroljabija, 2004. – 500 s. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: www.lnu.edu.ua

Dmytrenko S. P., candidate of political sciences, Assistant Professor, Department of political sciences and public administration, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), 311071@ukr.net

Forms of political protest: traditional patterns and modern political practice

The article is devoted to an analysis of political protest phenomenon. It points out some approaches to determination of legally permitted and forbidden forms of political protests and considers different forms of protest participation. The aim of the article is structuring and analyzing of the main forms of political protest. Combination of scientific principles of objectivity, systemacy, consistency, integrity, concreteness and methods and methodological approaches of modern political science composes a methodological basis of the article.

The author comes to the following conclusion: political protests express needs, desires, dissatisfaction and make people's demands more clear for the state power; either new or traditional forms of political protest are only an instrument that political or social groups and some individuals use to show their denial of present state of affairs; constructive role of political protest is to sharpen political, social, economical, cultural processes and certain problems requiring political solutions.

Keywords: politics, political protest, forms of political protest.

Дмитренко С. П., кандидат политических наук, доцент кафедры политологии и государственного управления, Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова (Украина, Киев), 311071@ukr.net

Формы политического протеста: традиционные модели и современная политическая практика

Проанализирован феномен политического протеста. Выделены подходы к определению законодательно разрешенных и запрещенных форм политического протеста, рассмотрены формы протестного участия. Целью статьи является структурирование и политологический анализ основных форм политического протеста. Методологической базой матернала статьи является объединение научных принципов объективности, системности, последовательности, целостности, конкретности, а также методов и методологических подходов современной политической науки.

Основными выводами являются: политические протесты выражают потребности и конкретизируют требования общества к власти; новые и традиционные формы политического протеста выступают средством, через которое политические или социальные группы, отдельные индивиды выражают свое несогласие с существующим порядком вещей; конструктивная роль политического протеста состоит в том, что он выступает определенным стимулятором политических, социальных, экономических, культурных процессов и конкретных проблем, которые требуют политического решения.

Ключевые слова: политика, политический протест, формы политического протеста.

УДК 94:325.54]:34(477)«19/20»

Касьянова М. М.,
кандидат історичних наук, доцент,
докторант, Національний педагогічний
університет ім. М. П. Драгоманова
(Україна, Київ), k.marina81@rambler.ru

ФОРМУВАННЯ МІГРАЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО УКРАЇНСЬКИХ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ У КІНЦІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Досліджено процес формування й удосконалення нормативно-правової бази трудової міграції в Україні, визначено основні напрями міграційної політики України. Зазначено, що міграційна законодавча база формувалась з урахуванням загальноприйнятих міжнародно-правових стандартів, а процес її розвитку був поступовим, як правило, це залежало від реакції на зміну міграційної ситуації. У статті використовуються як загальнонаукові так і спеціальні історичні методи.

Автор дійшов висновку, що впродовж усього періоду розвитку законодавства щодо українських трудових мігрантів підпорядковувалось загальнодержавній меті міграційної політики, яка характеризується забезпеченням ефективного управління міграційними процесами, пошуком негативних наслідків стихійних міграційних процесів, забезпеченням захисту громадян України, які постійно проживають за кордоном, мінімізацією стихійної зовнішньої трудової міграції громадян України та встановленням належного контролю за нею.

Ключові слова: міграція, міграційні процеси, зовнішня трудова міграція, державна міграційна політика.

На рубежі ХХ–ХХІ ст. міграція стала одним із серйозних факторів геополітичних і соціокультурних змін у багатьох країнах світу, будучи безпосереднім відображенням процесів глобалізації сучасного політичного процесу. Україна, яка отримала незалежність у 1991 р. після розпаду Радянського Союзу, одразу стала складовою процесів глобалізації. Вагомим демократичним здобуттям незалежної України стало забезпечення права вільного пересування громадян. Багато українців одразу скористались цим правом в межах міжнародної трудової міграції та виїхали працювати до країн Європи й інших держав світу. Донедавна, ці явища ігнорувались на державному рівні, а факт виїзду вважався тимчасовим як наслідок економічних труднощів, які згодом мають бути подолані. Проте праця за кордоном на даний час понад п'ять мільйонів наших громадян переконує в неправильній оцінці цих явищ та потребі вироблення прагматичної державної політики щодо них. А це, безсумнівно, неможливо без фахових та різнобічних досліджень еміграційного процесу.

Історіографія даної теми представлена працями провідних сучасних українських науковців. Дослідження О. А. Малиновської [1], С. Б. Чеховича [2], О. У. Хомри [3] висвітлюють питання формування міграційного законодавства України, розглядають міграційну ситуацію і сучасну державну міграційну політику країни, аналізують етапи формування органів управління міграцією. Джерельною базою дослідження виступають Конституція України, нормативно-правові та законодавчі документи країни.

Метою статті є вивчення процесу формування й удосконалення нормативно-правової бази трудової міграції та узагальнення досвіду міграційної політики України.

На сьогодні міграція населення обумовлена соціоісторичними і політичними умовами. Специфічне соціальне явище викликане об'єктивними потребами існування та розвитку людського суспільства в різних регіонах світу, що вимагає більш толерантного ставлення влади і корінного населення до мігрантів, а також

забезпечення їм відповідних умов проживання. У той же час міграційні процеси на сучасному етапі досить серйозно впливають на геополітичне становище окремих регіонів на політичній карті світу.

У державному–правовому регулюванні міграційних процесів виділяються два аспекти. По–перше, приватно–правовий, тобто юридичне забезпечення суб'єктивних прав фізичних осіб, що вирішують за допомогою міграції свої соціально–економічні, культурні, політико–правові проблеми тощо. По–друге, публічно–правовий, тобто формування державно–правових режимів, що забезпечують функціонування органів управління, суспільних інститутів, захист прав і свобод мігрантів.

Саме публічно–правова сторона регулює міграційні процеси і адміністративно–правові питання. Загалом, управління міграціями можна визначити як свідомий і цілеспрямований вплив суспільства, громадян України, зокрема, на міграційні процеси з метою формування найбільш бажаної інтенсивності міграції та її географічної спрямованості. Такі дії охоплюють легальну міграцію на протидію нелегальній міграції.

Управління процесом легальної міграції належить до компетенції Державного департаменту в справах національностей і міграції, що функціонує в складі Міністерства юстиції України. Для більш успішного вирішення питань трудових мігрантів Державний департамент співпрацює з іншими державними установами, а саме: Міністерством праці та соціальної політики, Міністерством внутрішніх справ, Міністерством охорони здоров'я, Міністерством закордонних справ та Державним комітетом у справах охорони державного кордону.

Процес становлення міграційного законодавства на теренах України був дуже складним. Це обумовлено історією нашої держави, яка впродовж тисячоліть виборювала незалежність. В певні періоди історії Україна мала свої кордони і була самостійною, коли ні, на її території поширювалось право держав–завойовників. Однак і в тих, і в інших умовах процес становлення національних міграційних інститутів відбувався. Оскільки історія України тісно пов'язана з історією Радянського Союзу, після розпаду якого, успадкувала державні інститути та бюрократичний апарат, вважаємо за доцільне дати короткий аналіз радянського міграційного законодавства.

У Радянській Україні, яка з грудня 1922 р. стала складовою Радянського Союзу, міграція завжди обмежувалася і контролювалася. Право на свободу пересування не згадувалось ні в республіканській, ні в союзній конституціях, а зовнішні міграційні процеси фактично не регулювались. У Положенні про в'їзд в СРСР і про виїзд з СРСР, затверженому постановою Ради Міністрів СРСР від 22 вересня 1970 р., процедури і підстави отримання дозволу на виїзд не були визначені, а ряд статей взагалі були таємними і не публікувались. До Положення вносились зміни та доповнення (1975 р., 1986 р.), проте суттєвих зрушень так і не відбулось. Початком формування міграційного права як окремої галузі стало 27 вересня 1988 р., коли Рада Міністрів СРСР ухвалила постанову «Про заходи, спрямовані на спрощення порядку виїзду громадян СРСР за кордон», що дало можливість громадянам виїжджати в соціалістичні країни, з якими укладено угоду про безвізові поїздки,

за паспортом громадянина СРСР з додатком, форма якого встановлювалася МВС за погодженням з МЗС. Отже, внаслідок тривалої ізоляції від загальносвітових тенденцій міграційне законодавство в незалежній Україні пройшло тривалий шлях розвитку й становлення.

Завдяки побудові відкритого суспільства, лібералізації кордонів наша держава поступово входить до загальносвітового міграційного перебігу, який став значущим способом забезпечення стабілізації соціально–економічного розвитку суспільства, однією з необхідних умов спільної діяльності індивідів. На початку 90–х років у результаті значних геополітичних змін на просторах колишнього СРСР, економічної кризи в Україні, де в попередній період міграція зводилась до «територіальної мобільності робочої сили», а еміграція прирівнювалась до зради Батьківщини, Україна опинилася віч–на–віч з масовими переміщеннями населення.

Важливим документом стала Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р., ухвалена Верховною Радою УРСР, в якій серед іншого проголошувалося, що «Українська РСР має своє громадянство і регулює імміграційні процеси» [4, с. 429], адже контроль над виїздом був першочерговим завданням новоутвореної держави. Практичним втіленням Декларації став закон «Про громадянство України» [5, с. 7] від 8 жовтня 1991 р. Відповідність Закону принципам міжнародного права засвідчує наявність у ньому загальноновизначених демократичних норм. Законом визначено перелік документів, які підтверджують громадянство України (статті 5–7), а також широке коло підстав для його набуття. У квітні 1997 р. до закону «Про громадянство» було внесено зміни [5, с. 7], згідно з якими громадянство України визначає постійний правовий зв'язок особи та Української держави, що знаходить свій вияв у їх взаємних правах та обов'язках. На сьогоднішній день в Україні діє Закон «Про громадянство» від 18 січня 2001 р. [6, с. 4–5], який гарантує українському трудовому мігранту захист його інтересів, зв'язок із Батьківщиною та рідними, які там залишаються. Позитивні зміни нової редакції Закону стосуються репатріантів та біженців, які раніше не мали можливості набутти громадянство України.

Продовжують міграційне законодавство Закони «Про державний кордон» [7], «Про біженців» [8, с. 42], «Про правовий статус іноземців» [9, с. 22–30], «Про туризм» [10], «Про зайнятість населення» [11, с. 170], «Про захист прав споживачів» [12, с. 90], «Про імміграцію» [13, с. 197], «Про порядок в'їзду і виїзду з України громадян України» [14, с. 101], до якого за роки функціонування не вносилося жодної зміни, що є свідченням його ефективності і відповідності міжнародному праву.

У червні 1992 р. Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про національні меншини в Україні» [15], який, враховуючи національний склад населення України та тенденції міграційних процесів, став логічним продовженням формування міграційного українського законодавства. Законопроект було апробовано на міжпарламентському семінарі «Меншини та міграції в Європі» в червні 1992 р. Указом Президента України «Про Міністерство України у справах національностей та міграції» від 26 квітня 1993 р. створено Міністерство, на яке покладено функції розроблення й забезпечення реалізації державної політики у сфері національних

відносин та міграції. Одне з основних завдань Міністерства – підготовка спільно з іншими органами державної виконавчої влади пропозицій щодо формування державної політики у сфері національних відносин та міграції населення і організація роботи щодо її реалізації. 22 червня 1994 р. Кабінет Міністрів України прийняв постанову «Про створення органів міграційної служби в Україні».

Рішенням уряду України від 3 січня 1993 р. [16, с. 468] було скасовано тотальний контроль за поїздками громадян України, коли для будь-якої туристичної, ділової чи приватної поїздки за кордон необхідно було отримати спеціальний дозвіл. Так, заданими Міністерства внутрішніх справ України, у 1986 р., на початку перебудови, кількість поїздок за кордон в особистих справах не перевищувала 43 тис. Після здобуття незалежності в 1991 р. міграція досягла 2327 тис., тобто збільшилася в 54 рази, у 1996 р. мігрантів налічувалося 12 тис., в 1998 р. – 24 тис., а у 2002 р. – 41 тис. осіб [17, с. 96].

Головна роль державно-правового регулювання міграційними процесами належить Конституції України. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. [18, с. 3–48] ознаменувала якісно новий етап у розвитку суспільних відносин у сфері міграції громадян. Відповідно до статті 9 Основного Закону чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою, є частиною національного законодавства України. Стаття 25 чітко фіксує положення про те, що «громадянин України не може бути позбавлений громадянства і права змінити громадянство. Громадянин України не може бути вигнаний за межі України або виданий іншій державі. Україна гарантує піклування та захист своїм громадянам, які перебувають за кордоном» [18, с. 3–48].

Стаття 33 Конституції України гарантує свободу пересування, право вільно вибирати місце проживання, залишати територію України, за винятком, встановленим законом (військовослужбовці, ознайомлені з державною таємницею, працівники національних компаній, які володіють комерційною таємницею). Громадянин України не може бути позбавлений права в будь-який час повернутися в Україну. Таке конституційне формулювання узгоджується з міжнародно-правовими стандартами, оскільки чотири окремих права (право на свободу пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України і право громадянина у будь-який час повернутися в Україну) у сукупності становлять зміст права на свободу пересування. Принциповими з точки зору регулювання міграційних процесів є положення даної статті про права особи вільно залишати Україну, а для громадян України – також вільно повертатися в Україну.

Стаття 43 Конституції проголошує, що кожен має право на працю, включаючи можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає і на яку вільно погоджується. Пункт 5 частини 1 статті 85 Конституції закріплює за Верховною Радою України повноваження щодо визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, у тому числі й міграційної політики України. Таким чином, концепція державної міграційної політики створює надійну правову базу для регулювання міграційних суспільних відносин, специфічні принципи та підходи стосовно різноманітних категорій мігрантів.

Необхідно визначити пріоритетні напрями правового регулювання міграційних процесів в Україні, зокрема – захист соціально-економічних інтересів і прав українських трудящих-мігрантів, збереження трудового та інтелектуального потенціалу держави, створення правових і соціально-економічних засад регулювання трудової міграції, розвиток міжнародного співробітництва з метою вирішення актуальних питань у сфері зовнішньої міграції. Важливим елементом правового регулювання міграційних процесів в Україні є посилення превентивних заходів щодо незаконної міграції.

Пункт 8 частини 2 статті 92 Конституції України обумовлює встановлення міграційного режиму, який відрізняється від загального лише законами України. Пункт 9 цієї статті формулює термін «міграційний режим» і розуміє його як специфічний правовий режим, у межах якого правові норми регулюють процеси переміщення фізичних осіб і визначають статус учасників міграційних відносин.

Окремо потрібно виділити Закон України «Про правовий статус закордонних українців» від 4 березня 2004 р. [19, с. 1035], який засвідчує, що українська держава піклується про своїх громадян, сприяє розвитку національної свідомості українців, які проживають за межами України, зокрема трудових мігрантів, які мають етнічне українське походження. У цьому законі чи не вперше було згадано на офіційному рівні про потреби співпраці не лише з діаспорними українцями, а й з трудовими мігрантами, які знаходяться за кордоном.

Отже, держава визнає відповідальність за всіх громадян України, які перебувають, як в межах країни так і поза її кордонами. Стаття 3 Конституції України наголошує: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та її гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави» [20, с. 31].

Більш того, відповідно до Конституції України держава повинна сприяти розвитку національної ідеї, дбати про задоволення національно-культурних і мовних потреб української діаспори задля об'єднання всіх українців, де б вони не жили [20, с. 47]. Йдеться про ст. 12 Конституції України, яка говорить про взаємне збагачення набутками духовної та матеріальної культури, поєднання інтересів українців у своїй державі та поза нею, залучення етнічних українців до розвитку і зміцнення зв'язків з Україною – своєю етнічною Батьківщиною [20, с. 47].

Обов'язки щодо дотримання цих положень Конституції покладаються, в першу чергу, на установи Міністерства закордонних справ України за кордоном, тобто Посольства, Консульства. Обов'язок посадових осіб цих установ – вживати всіх необхідних заходів, аби громадяни України мали можливість користуватися в повному обсязі правами, наданими їм законодавством країн перебування, міжнародними договорами, учасниками яких є Україна і держава перебування, та в установленому порядку захищати їх інтереси. У випадку необхідності мають уживати заходи для поновлення порушених прав громадян України [20, с. 75].

Україною вже укладено чимало двосторонніх та багатосторонніх міжнародних договорів, які покликані на практиці регулювати всі питання, пов'язані із перебуванням українських громадян за кордоном. Щодо

трудомих мігрантів, то це забезпечує рівність трудових прав громадян України, їх соціальний захист на одному рівні з громадянами тих країн, в яких вони перебувають та працюють; дає можливість легально працевлаштуватися за кордоном.

28 травня 2004 р. відбулося підписання Меморандуму про співпрацю між Міністерством закордонних справ України та Українською юридичною колегією, який формалізував і надав правової визначеності співпраці цих відомств щодо правового захисту громадян України за кордоном [21]. Перше положення преамбули документа є прямим посиланням на висновки спеціальної доповіді Уповноваженого з прав людини в Україні Н. Карпачової у Верховній Раді України 2003 р. «Стан дотримання та захисту прав громадян України за кордоном» [22, с. 3]. Вищенаведені факти свідчать про значні позитивні зрушення у юридичному забезпеченні прав трудящих–мігрантів та членів їх сімей.

Проведення 17 листопада 2004 р. парламентських слухань в Україні на тему: «Стан та проблеми правового і соціального статусу сучасної української трудової міграції» [23, с. 4] поклато початок фаховому обговоренню української виїзної міграції на рівні законодавчого органу. Втім досі ані міжнародна договірно–правова база, ані національне законодавство України не дають відповіді на весь комплекс поставлених часом проблем. Юридичним наслідком парламентських слухань стало затвердження постанови Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2004 р. «Про затвердження Програми забезпечення прав та інтересів громадян, які виїжджають за кордон для працевлаштування, та усиновлених іноземцями дітей на період до 2005 р.» [24, с. 301]. Згідно з Програмою, зовнішня трудова міграція здійснюється шляхом: запрошення українських фахівців безпосередньо іноземним роботодавцем; використання послуг недержавних установ та організацій (юридичних осіб і фізичних осіб – підприємців), які займаються посередництвом у працевлаштуванні громадян за кордоном, у тому числі туристичних агенцій; самостійного пошуку робочого місця в іноземного роботодавця.

На основі законодавства щодо зовнішньої міграції виконавчі органи формують напрями її реалізації. На особливу увагу заслуговує Рішення Ради національної безпеки та оборони України «Про напрями державної міграційної політики України та невідкладні заходи щодо підвищення її ефективності» від 15 червня 2007 р. [25, с. 16]. Метою цього документа є проведення ефективної державної політики у сфері трудової міграції, що реалізується через приєднання України до міжнародних договорів, якими регулюються питання трудової міграції, укладання двосторонніх міжнародних договорів щодо працевлаштування та соціального захисту громадян, які працюють за кордоном, удосконалення організаційних засад у сфері надання посередницьких послуг у працевлаштуванні за кордоном, запобігання нелегальній трудовій міграції та торгівлі людьми, захист прав та інтересів громадян України, усиновлених іноземцями.

Паралельно із формуванням законодавчої бази щодо регулювання міграційних процесів незалежна Україна опинилася перед необхідністю вироблення власної концепції міграційної політики. Проект «Концепції державної міграційної політики» було подано до

розгляду народними депутатами І. Гайдошем та М. Шульгою 28 січня 2004 р. Однак після розгляду його в парламенті 25 червня 2005 р. він був відправлений на доопрацювання, оскільки, на думку багатьох спеціалістів, мав декларативний характер і не міг стати справжнім програмним документом, у якому відображалися б основні міграційні програми України.

Концепція державної міграційної політики була прийнята у 2006 р. і є обов'язковим документом при розробці та прийнятті законів, нормативно–правових актів, державних та регіональних програм з питань міграції, біженців, громадянства і може змінюватись відповідно до динаміки та розвитку міграційних та демографічних процесів, змін у суспільстві, розвитку міжнародних відносин України [26].

Концепція державної міграційної політики – це правовий акт, який визначає зміст і спрямування державної міграційної політики, систему принципів і пріоритетів державних органів у сфері управління міграційними процесами, напрями удосконалення законодавчого, адміністративного та інституційного забезпечення та механізм і форми державної міграційної політики України [26].

Таким чином, міграційне законодавство України щодо трудових мігрантів у кінці ХХ – початку ХХІ ст. пройшло тривалий шлях формування. За роки незалежності напрацьована правова база, яка відбиває головну мету державної міграційної політики – забезпечення ефективного управління міграційними процесами, подолання негативних наслідків стихійних міграційних процесів, забезпечення захисту громадян України, які постійно проживають за кордоном, мінімізація стихійної зовнішньої трудової міграції громадян України та встановлення належного контролю за нею.

Список використаних джерел

1. Малиновська О. А. Основні засади міграційної політики України та майбутні сценарії розвитку О. А. Малиновська // Проблеми міграції. – Т.7, №1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журн.: <http://www.migration.kiev.ua/ukr/mag/>.
2. Чехович С. Б. Державно–правова міграційна політика: проблеми та шляхи вирішення / С. Б. Чехович // Матеріали науково–практичної конференції [«Теоретичні та практичні питання реалізації Конституції України: проблеми, досвід, перспективи»] (Київ, 25 червня 1997 р.). – Х., 1998. – С.87.
3. Хомра О. Зовнішня трудова міграція як школа демократії (на матеріалах зовнішньої трудової міграції населення західного прикордоння України) / О. Хомра [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dep.kiev.ua/confer/Conference%202000/Section%207/Khomra.pdf> 12–15.12.2007.
4. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 р. №55–ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1990. – №31. – С.429.
5. Про громадянство України: Закон України від 16.04.1997 р. №210/97–ВР // Збірник документів «Правовий захист біженців в Україні» / Упорядковано Українською Правничою Фундацією. – К., 1998. – С.7.
6. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 р. №2235–ІІІ // Голос України. – 2001. – 6 березня. – №42 (2542). – С.4–5.
7. Про державний кордон: Закон України від 4.11.1991 р. №1777–ХІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №2. – Ст.5.
8. Про біженців: Закон України від 24.12.1993 р. №3818–ХІІ // Збірник документів «Правовий захист біженців в Україні» / Упорядковано Українською Правничою Фундацією. – К., 1998. – С.42.
9. Про правовий статус іноземців: Закон України від 4.02.1994 р. №3929–ХІІ // Збірник документів «Правовий захист біженців в

- Україні» / Упорядковано Українською Правничою Фундацією. – К., 1998. – С.22–30.
10. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. №1282-IV // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №31. – Ст.241.
11. Про зайнятість населення: Закон України від 1.03.1991 р. №803-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – №14. – С.170.
12. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. №1023-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №14. – С.90.
13. Про імміграцію: Закон України від 7.06.2001 р. №2491-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №41. – С.197.
14. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України: Закон України від 21.01.1994 р. №3858-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №18. – С.101.
15. Про національні меншини в Україні: Закон України від 25.06.1992 р. №2494-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №36. – Ст.529.
16. Євтух В. Б. Українці за межами України / В. Б. Євтух // Історія України: нове бачення. – К.: [б. в.], 1996. – Т.2. – С.468.
17. Андрієнко В. Проблеми створення і діяльності органів виконавчої влади України з регулювання зовнішньої міграції / В. Андрієнко // Біженці та міграція: український часопис права і політики. – 1998. – №3–4. – С.96.
18. Конституція України від 28.06.1996 р. №254к/96-ВР // Конституція України Конституція Автономної Республіки Крим: Зб. нормат. актів. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – С.3–48.
19. Про правовий статус закордонних українців: Закон України від 4.03.2004 р. №1582-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – №25. – С.1035.
20. Коментар до Конституції України. – 2-ге вид., виправ. й доп. – К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 1998.
21. Іванова М. Емігрантська нація, або добре там, де нас нема / М. Іванова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kobza.com.ua/content/view/1490/35/17>.
22. Карпачова Н. Стан дотримання та захисту прав громадян України за кордоном: Виступ Уповноваженого з прав людини Ніни Карпачової у Верховній Раді України під час представлення Спеціальної доповіді Уповноваженого / Н. Карпачова // Голос України. – 2003. – 15 квіт. – С.3.
23. Зовнішня трудова міграція населення України // Заг. ред. та упорядкування Український центр соціальних реформ, Державний комітет статистики. – К.: [б. в.], 2009. Редагування Чебанова В. Г. – С.4.
24. Про затвердження Програми забезпечення прав та інтересів громадян, які виїжджають за кордон для працевлаштування, та усунювання іноземцями дітей на період до 2005 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.2004 р. №1559 // Відомості Верховної Ради. – 2002. – №41. – С.301.
25. Про напрями державної міграційної політики України та невідкладні заходи щодо підвищення її ефективності: Рішення Ради національної безпеки та оборони України від 15.06.2007 р. // Офіційний вісник Президента України. – 2007. – №21. – С.16.
26. Концепція державної міграційної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.loga.gov.ua>
6. Pro gromadjanstvo Ukrai'ny: Zakon Ukrai'ny vid 18.01.2001 r. №2235-III // Golos Ukrai'ny. – 2001. – 6 bereznja. – №42 (2542). – S.4–5.
7. Pro derzhavnyj kordon: Zakon Ukrai'ny vid 4.11.1991 r. №1777-XI // Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrai'ny. – 1992. – №2. – St.5.
8. Pro bizhenciv: Zakon Ukrai'ny vid 24.12.1993 r. №3818-XII // Zbirnyk dokumentiv «Pravovyj zahyst bizhenciv v Ukrai'ni» / Uporjadkovano Ukrai'ns'koju Pravnychoju Fundacijeu. – K., 1998. – S.42.
9. Pro pravovyj status inozemciv: Zakon Ukrai'ny vid 4.02.1994 r. №3929-XII // Zbirnyk dokumentiv «Pravovyj zahyst bizhenciv v Ukrai'ni» / Uporjadkovano Ukrai'ns'koju Pravnychoju Fundacijeu. – K., 1998. – S.22–30.
10. Pro turizm: Zakon Ukrai'ny vid 15.09.1995 r. №1282-IV // Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrai'ny. – 1995. – №31. – St.241.
11. Pro zajnjatist' naseleennja: Zakon Ukrai'ny vid 1.03.1991 r. №803-XII // Vidomosti Verhovnoi' Rady URSR. – 1991. – №14. – S.170.
12. Pro zahyst prav spozhyvachiv: Zakon Ukrai'ny vid 12.05.1991 r. №1023-XII // Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrai'ny. – 1995. – №14. – S.90.
13. Pro immigraciju: Zakon Ukrai'ny vid 7.06.2001 r. №2491-III // Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrai'ny. – 2001. – №41. – S.197.
14. Pro porjadok vyїzdu z Ukrai'ny i vїzdu v Ukrai'nu gromadjan Ukrai'ny: Zakon Ukrai'ny vid 21.01.1994 r. №3858-XII // Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrai'ny. – 1994. – №18. – S.101.
15. Pro nacional'ni menshyny v Ukrai'ni: Zakon Ukrai'ny vid 25.06.1992 r. №2494-XII // Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrai'ny. – 1992. – №36. – St.529.
16. Jevtuh V. B. Ukrai'nci za mezhamy Ukrai'ny / V. B. Jevtuh // Istorija Ukrai'ny: nove bachennja. – K.: [b. v.], 1996. – T.2. – S.468.
17. Andrijenko V. Problemy stvorennja i dijalnosti organiv vykonavchoї vlady Ukrai'ny z reguljuvannja zovnishn'oi' migracii' / V. Andrijenko // Bizhenci ta migracija: ukrai'ns'kyj chasopys prava i polityky. – 1998. – №3–4. – S.96.
18. Konstytucija Ukrai'ny vid 28.06.1996 r. №254k/96-VR // Konstytucija Ukrai'ny Konstytucija Avtonomnoi' Respubliky Krym: Zb. normat. aktiv. – K.: Jurinkom Inter, 1999. – S.3–48.
19. Pro pravovyj status zakordonnnyh ukrai'nciv: Zakon Ukrai'ny vid 4.03.2004 r. №1582-IV // Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrai'ny. – 2004. – №25. – S.1035.
20. Komentar do Konstytucii' Ukrai'ny. – 2-ge vyd., vyprav. j dop. – K.: Instytut zakonodavstva Verhovnoi' Rady Ukrai'ny, 1998.
21. Ivanova M. Emigrants'ka nacija, abo dobre tam, de nas nema / M. Ivanova. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://kobza.com.ua/content/view/1490/35/17>.
22. Karpachova N. Stan dotrymannja ta zahystu prav gromadjan Ukrai'ny za kordonom: Vystup Upovnovazhenogo z prav ljudyny Niny Karpachovoї u Verhovnij Radi Ukrai'ny pid chas predstavlennja Special'noi' dopovidi Upovnovazhenogo / N. Karpachova // Golos Ukrai'ny. – 2003. – 15 kvit. – S.3.
23. Zovnishnja трудова migracija naseleennja Ukrai'ny // Zag. red. ta uporjadkuvannja Ukrai'ns'kyj centr social'nyh reform, Derzhavnyj komitet statystyky. – K.: [b. v.], 2009. Redaguvannja Chebanova V. G. – S.4.
24. Pro zatverdzhennja Programy zabezpechennja prav ta interesiv gromadjan, jaki vyїzhdzhajut' za kordon dlja pracevlashtuvannja, ta usynoveny inozemcjamy ditej na period do 2005 roku: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrai'ny vid 17.11.2004 r. №1559 // Vidomosti Verhovnoi' Rady. – 2002. – №41. – S.301.
25. Pro naprjamy derzhavnoi' migracijnoi' polityky Ukrai'ny ta nevidkladni zahody shhodo pidvyshhennja iї efektyvnosti: Rishennja Rady nacional'noi' bezpeky ta obrony Ukrai'ny vid 15.06.2007 r. // Oficijnyj visnyk Prezydenta Ukrai'ny. – 2007. – №21. – S.16.
26. Koncepcija derzhavnoi' migracijnoi' polityky [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.loga.gov.ua>

References

1. Malynov'ska O. A. Osnovni zasady migracijnoi' polityky Ukrai'ny ta majbutni scenarii' rozvytku O. A. Malynov'ska // Problemy migracii'. – T.7, №1. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu do zhurn.: <http://www.migration.kiev.ua/ukr/mag/>.
2. Chehovych S. B. Derzhavno-pravova migracijna polityka: problemy ta shljahy vyrishennja / S. B. Chehovych // Materialy naukovy-praktychnoi' konferencii' [«Teoretychni ta praktychni pytannja realizacii' Konstytucii' Ukrai'ny: problemy, dosvid, perspektvyu»] (Kyїv, 25 chervnja 1997 r.). – H., 1998. – S.87.
3. Homra O. Zovnishnja трудова migracija jak shkola demokratii' (na materialah zovnishn'oi' trudovoї migracii' naseleennja zahidnogo prykordonnja Ukrai'ny) / O. Homra [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.dep.kiev.ua/confer/Conference%202000/Section%207/Khomra.pdf12-15.12.2007>.
4. Deklaracija pro derzhavnyj suverenitet Ukrai'ny vid 16.07.1990 r. №55-XII // Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrai'ny. – 1990. – №31. – S.429.
5. Pro gromadjanstvo Ukrai'ny: Zakon Ukrai'ny vid 16.04.1997 r. №210/97-VR // Zbirnyk dokumentiv «Pravovyj zahyst bizhenciv v Ukrai'ni» / Uporjadkovano Ukrai'ns'koju Pravnychoju Fundacijeu. – K., 1998. – S.7.

Kasianova M. M., PhD, doctoral student of National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), k.marina81@rambler.ru
Formation of the labour migration legislation in the late XX – early XXI century

As far as the article is concerned, it has analyzed the process of formation and improvement of normative and legal basis for the labour migration in Ukraine and determined the main directions of migration policy of Ukraine. It is noted that the migration legislative basis has been formed with respect to the generally accepted international law standards, and the process of its development has been incremental. As a rule, it depended upon reaction to the change of migration situation. Both the general scientific and historical methods were employed for analyzing the aforesaid issue.

The author comes to the conclusion that during the whole development period, the legislation on the Ukrainian labour migrants has been subjected to the general state goal of migration policy characterized by providing the effective management of migration processes, by eliminating negative consequences of spontaneous migration processes, by providing the protection of the citizens of Ukraine who are residing abroad, by minimizing the spontaneous external labour migration of the Ukrainian citizens and by controlling it properly.

Keywords: migration, migration processes, external labour migration, state migration policy.

Касьянова М. Н., кандидат исторических наук, доцент, докторант, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), k.marina81@rambler.ru

Формирование миграционного законодательства украинских трудовых мигрантов в конце XX – начале XXI ст.

Исследован процесс формирования и совершенствования нормативно-правовой базы трудовой миграции в Украине, определены основные направления миграционной политики Украины. Отмечено, что миграционная законодательная база формировалась с учетом общепринятых международно-правовых стандартов, а процесс ее развития был постепенным, как правило, это зависело от реакции на изменение миграционной ситуации. В статье используются как общенаучные, так и специальные исторические методы.

Автор пришел к выводу, что на протяжении всего периода развития законодательство в отношении украинских трудовых мигрантов, подчинялось общегосударственной цели миграционной политики, которая характеризуется обеспечением эффективного управления миграционными процессами, преодолением негативных последствий стихийных миграционных процессов, обеспечением защиты граждан Украины, которые постоянно проживают за границей, минимизацией стихийной внешней трудовой миграции граждан Украины и установлением надлежащего контроля за ней.

Ключевые слова: миграция, миграционные процессы, внешняя трудовая миграция, государственная миграционная политика.

* * *

УДК 327

Конон Н. Є., кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин, Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара (Україна, Дніпропетровськ), nataly8_88@mail.ru

Негіна В. Р., студентка кафедри міжнародних відносин, Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара (Україна, Дніпропетровськ), vnegina@inbox.ru

Український вектор зовнішньої політики Республіки Ізраїль

Розглянуті та проаналізовані взаємовідносини України та Республіки Ізраїль. Здійснений порівняльний аналіз історичних етапів розвитку українського та єврейського народів. Прیدілена увага встановленню дипломатичних відносин держав. Розглянута нормативно-правова база співробітництва України та Республіки Ізраїль. Проаналізоване співробітництво в політичній, економічній, культурній сферах. Пріділена увага участі української сторони у розв'язанні арабо-ізраїльського конфлікту. Відзначені перспективні напрямки україно-ізраїльського співробітництва.

Ключові слова: Україна, Ізраїль, делегація, зовнішня політика, діалог, потенціал.

Зі здобуттям Україною незалежності наша держава отримала можливість стати серйозним політичним гравцем. Розвиток партнерських і взаємовигідних відносин з Державою Ізраїль, яке відіграє ключову роль у регіональних та світових політичних процесах і входить у двадцятку найбільш розвинених в промисловому відношенні країн світу, є одним з пріоритетних напрямків зовнішньополітичної діяльності України.

Потенціал україно-ізраїльських відносин визначається широкими можливостями співпраці в галузях економіки, торгівлі, науки, культури, туризму, а також географічно близькістю, зручністю морського і

повітряного повідомлень. При цьому серед зазначених вище факторів домінують не тільки економічні та політичні аспекти, але й визнана обома країнами ментальна близькість, важливі історичні зв'язки, а також той факт, що громадянами Ізраїлю є 500 тис. євреїв – вихідців з України.

До вивчення проблеми становлення та розвитку україно-ізраїльських відносин зверталось чимало вітчизняних та зарубіжних вчених і практиків. Вагомий внесок у розбудову та аналіз досліджень відносин між Україною та Ізраїлем внесли В. Бадрак [2], О. Богомолов [3], О. Коппель [9], Ю. Кочубей [10], І. Литвин [11], Є. Магда [12], Б. Парахонський [13], С. Сьомін [16], В. Швед [18] та інші. Запропонували власні підходи до вивчення питань позиції України щодо арабо-ізраїльського конфлікту А. Захарченко [6; 7; 8], О. Костюк, Ю. Скороход [15].

Основна мета даної статті – дослідити розвиток українського вектору зовнішньої політики Республіки Ізраїль.

В історичних долях українського і єврейського народів є дуже багато спільного: українці, як і євреї, впродовж століть були позбавлені можливості створити власну державу, були розселені по багатьох країнах світу, зазнали жахливих втрат під час сталінських репресій та Другої світової війни. Однак наприкінці 1940-х років Україна як один з засновників ООН активно підтримала прагнення єврейського народу реалізувати свою мрію і на землі предків відродити власну державу. З іншого боку, коли 1 грудня 1991 року переважна більшість населення, в тому числі євреї, які проживали в Україні, проголосувала за її незалежність, Ізраїль був серед перших країн, які визнали суверенну українську державу.

Держава Ізраїль визнала незалежність України 25 грудня 1991 року. Дипломатичні відносини між Україною та Ізраїлем були встановлені 26 грудня 1991 року. Посольство України в Тель-Авіві функціонує з жовтня 1992 року, а Посольство Ізраїлю в Києві було відкрито на початку 1993 року [2].

Початок двостороннього політичного діалогу між державами на найвищому рівні було закладено 11–13 січня 1993 року візитом до Ізраїлю президента України Л. М. Кравчука. Тоді результатом перших проведених переговорів стало підписання «Меморандуму про взаєморозуміння та основні принципи співробітництва між двома країнами», а також низки міжурядових угод: про співробітництво в галузі освіти і культури, науки і технологій, сільського господарства, про повітряне сполучення, «Протоколу про консультації між МЗСами України та Ізраїлю» [1].

Візит до Ізраїлю президента України Л. Д. Кучми 24–26 листопада 1996 року ознаменував якісно новий етап у розвитку відносин між Ізраїлем та Україною. У ході цього візиту була досягнута домовленість про надання співробітництву між державами характеру «особливого партнерства». Його суть полягала у взаємному наданні режиму найбільшого сприяння в торговельно-економічній та гуманітарній сферах, створенні механізму страхування та надання державних гарантій окремим, особливо важливим інвестиціям, налагодженні військово-технічного співробітництва, координації дій на міжнародній арені, використанні впливу Ізраїлю на єврейську громаду США, а також єврейське лобі в світових валютно-фінансових установах для активізації